

FÉNYKÉPÉSZETI LAPOK.

HAVI KÖZLÖNY.

V. évfolyam.

12. szám.

Kolozsvár. Deczember. 1886.

SZERKESZTI ÉS KIADJA: VERESS FERENCZ.

A fényképészet aesthetikája.

Irta: Dr. Sárffy Aladár.

(Folytatás.)

IV.

A fényképészeti műérzék és fejlesztése.

E lapok régibb olvasói bizonyára emlékezni fognak arra, sőt ha utána néznek meg is győződnek róla, hogy „A fényképészeti műérzékéről“ már 1884-ben jelent meg egy cikk e lapok hasábjain (az 5- és 7-ik számban); hasonlóképen egy másik „A fényképészeti műérzék fejlesztéséről“ (a 8- és 10-ik számban). E két cikkben eléggé részleteztük azokat a gondolatokat, melyeket e tárgyban elmondani szándékoztunk s így ez alkalommal, midőn aesthetikánk jelen fejezetén egyszerűen csak átugrunk, utalunk föntebbi két cikkünkre, melyeknek tartalmát beilleszthetőnek véljük aesthetikánk ezen keretébe.

Mehetünk tehát egy lépéssel tovább.

V.

A műterem elrendezése és a bánásmód.

Sajátságos alakú minden művész dolgozó terme, mert a szakjába vágó segédeszközök és szükséges anyagok, vázlatok, félig bevégezett és munkában levő productumok, nem különben bevégezett remekek egyaránt díszére szolgálnak műtermének. E tekintetben a körülmények, az épület terjedelme és milyensége lehet csak az irányadó, mert bármint óhajtaná is a művész, hogy műterme az első pillanatra is kellemes benyomást keltsen a szemlélőben, nem mindig

áll ez hatalmában, mert foglalkozása néha nem zárhatja ki a prózai értelemben vett piszkos munkát sem s így a esin, az aesthetikailag kellemes butorzat, néha ki is van zárva műterméből. A festő és szobrász e tekintetben egyaránt a prózai kényszer hatalma alatt áll s ezen legföljebb úgy segíthetnek, ha a szó legszorosabb értelmében vett műtermen kívül, hol tehát a kikerülhetetlen pancsoló munkát végzik, még egy külön szobát is rendeznek be elfogadó terem gyanánt, hová vendégeiket vezetik és fogadják a látogatásokat. A szorosan vett műteremben néha nem is szabad mindenkinek belépnie, mert a művészek nem egyszer titkolják a laikusok előtt műveiket, melyeken dolgoznak s a melyeket nem takarhatnak el minden pillanatban az avatatlan szemek elől. A készülő műveknek idő előtti kipublicálásától óvja meg őket az elfogadó terem, hol a látogatásokat fogadják.

A fényképész e tekintetben is sokkal szerencsésebb helyzetben van, mert ha egy jó karban levő atelier-ről emlékezünk meg, annak rendszeren négy részét szoktuk megkülönböztetni s ezek a következők:

- a) Az elfogadó terem,
- b) A műterem,
- c) A munkaszoba és
- d) A labororium.

Ezeket egyenkint kell vizsgálat alá vennünk, természetes oly arányban, a mint az aesthetika követelményei alá esnek.

A műterem igen tág fogalom, mert ez elnevezés alatt az egész fényképészeti berendezést szokták érteni, az úgy nevezett atelier-t, a fényképészethez tartozó helyiségekkel, szobákkal, butorokkal, physikai és chemiai eszközökkel, a depositoriumban levő matrice-okkal stb., szóval azokkal az eszközökkel, melyek a fényképésznél elengedhetetlenek. Ez okok folytán a fogalomnak szűkebb körűvé tétele és tüzetesebb meghatározása végett szükséges a főntebbi részletezés, mely szerint mi a műterem elnevezés alatt nem ezt a mindent magában foglaló atelier-t értjük.

Vegyük most sorba mindegyiket.

- a) Az elfogadó vagy váróterem.

Az elfogadó terem (vagy a nagyobb igények és élénkebb fogalom kedvéért e célra szentelt termék) olyan forma hivatással bír, mint a nagy urak (pl. miniszterek, püspökök) előszobái vagy a vasúti várótermek, melyekben eltöltjük az időt addig, míg ránk kerül a sor, tehát várunk! E várakozás miatt több fényképésznél láttam már „váróterem“ fölíratot is a szoba felett, a mi szintén helyes elnevezés. Csakhogy a nagy urak előszobái, a vasúti várótermek s a fényképész elfogadó terme között igen szembetűnő a

különbség, nemcsak a czélt, hanem az elrendezést, a bebutorozást illetőleg is. Amazoknál a szokásos székeken, esetleg diványokon, néhány képen és egyéb kikerülhetetlen butoron kívül nincs semmi, a mi magára vonná figyelmünket és szórakoztatóul szolgálna a várakozás ideje alatt. A kinek várni kell — gondolják a nagy urak komornikjai — azoknak nincs szükségük arra, hogy szórakozásuk legyen addig is, míg rájuk kerül a sor. Amde a fényképész már nem vélekedhetik így, mert ő hozzá nem járnak instantiakat benyújtó karavánok vagy az előléptetést megköszönő hivatalnokok; olyan vendégek sem, kikkel — mint a vasúti várótermekben szokás — nyersen lehet elbánni: hanem magukat lefényképeztetni akaró és efféle ügyben jövő vendégek, kiket szívesen kell fogadni, mert tőlük szerzi meg a mindennapi kenyeret. Kivánatos tehát, hogy már ez a fogadás is olyan legyen, mely mindjárt kezdetben kellemes hangulatot ébresztszen a látogatókban.

Történt egy ízben, hogy bizonyos vidéki város egyetlen fényképésznél volt dolgom, de már az első pillanatra fölébredt bennem az aesthetikai nem tetszés, midőn az udvarra beléptem. Gazos, piszkos fészek volt, melyben malaczkok futkostak és turkáltak, birkák legelésztek és a sarkokban emelkedő szemétdombokon tyukok kaparásztak. Az ilyet gondosan ki kell kerülni minden fényképésznek, különösen ha e tekintetben rendelkezhetik, mert csínnak és tisztaságnak kell lenni azon a helyen, hol vendégeink áthaladnak, míg eljutnak hozzánk. Sokféle finnyás ember lépheti át küszöbünket, a kiből az udvar rendetlensége is boszúságot kelthet s ezért néha vissza is fordul. Ha egyszerű is, de tiszta legyen házunk belseje.

A folyosón, esetleg lépcsőn, mely az elfogadó terembe vezet, mindenkit rend és tisztaság fogadjon, mert vajmi kellemetlen a vendégeknek, ha dézsákon, ládákon, farakáson, kosarakon stb. efféle ide nem tartozó tárgyon akad meg szemük. Ha lehet állítsunk e helyekre kisebb szobrokat, cserepekben nyíló virágokat, folyondárt s a falakra függeszszünk képeket, hogy mindjárt az első pillanatban tudni lehessen, kinél vagyunk. A terem fölött legyen felírás, hogy az idegenek ne legyenek kénytelenek végig próbálgatni több ajtót és ne kelljen kérdezősködniök, vagy várniök, míg valaki mutatkozik és a kellő helyre utasítja őket. Az efféle (a nem kíváncsiaknak) mindig kellemetlen és néha boszantó is. Ha csak lehetséges és tehetségünkben áll, elfogadó termünk keletnek nézzen ablakjaival, mert a besütő erős napfény nem lehet kellemes, a nyári fullasztó meleg meg alkalmatlan is. Legyen közel a műteremhez, néhány lépésnyire, mert terhes az emeletre való fölmászkálás, mint a fővárosi atelier-k legtöbbjénél. Ha körülményeink megengedik sohase legyen

e terem a műteremtől folyosók vagy szabad udvar által elválasztva, mely körülmény a hideg miatt télen veszélyes is.

Ha a közönség kellemes benyomást nyert az elfogadó terem ajtajáig, kíváncsisággal és érdeklődéssel elfelve lép ide be és az első körültekintés után nyomban itélni szokott a fényképész műérzékéről, sőt ízléséről is. A csín és tisztaság, a rend és figyelem, a szobában levő tárgyak ízléses elhelyezése stb. mind-mind hatással van ránk és e hatás bizonyos tisztelettel párosult becsületet vagy pedig helytelenítő ítéletet ébreszt bennünk a mester iránt.

A butorok, ha egyszerűek is, legyenek csinosak és tiszták. A poros asztalok, székek, képek stb. gondatlan kezekre vallanak; de viszont a minden kis tárgyra kiterjedő figyelem mindjárt elárulja, hogy gondos női kezek ügyelnek fel e teremre. A bebutorozást illetőleg legtanácsosabb a finom női ízlést hívni segítségül, mert számos példa igazolja, hogy a nőtlen fényképészek műtermeiben azonnal észre lehet venni a női ízlés hiányát. Rányomja ez bélyegét mindenre és néha a függöny is érdekesebb redőkben csüng alá, ha női kéz igazgatja, mint ha mi férfiak babrálánk vele. A női közönség e tekintetben nagyon kényes, mert megszokta otthon, tulajdon termeiben az ízléses bebutorozást s ezt várja el a fényképész várótermében is, hol rendesen díszes toalette-ben jelenik meg. Divány, székek, asztal nem hiányozhatnak innen; a ruha akasztó (fogas) és kalaptartó is nagyon szükséges, különösen télen, midőn a műterem fűtve van és könnyű öltözetben történik a levétel. A felső s fölös ruhát le kell szedni vendégeinkről s ezt a váróteremben hagyni, mert a műteremben igen alkalmatlanok lehetnének. Ülőhelyünk legyen bőven, mert néha többen is meglephelnek egyszerre s mivel a kiszolgálást mindig nem lehet igen gyors, azalatt vendégeink kipihenhetik magukat. Az asztalon nem szokás tisztán magán viszonyainkat illető tárgyakat tartani, hanem ezek helyett inkább képekkel, közérdekű fényképekkel telt albumokat, képes lapokat, szóval olyféle látni valókat tartsunk, melyek a várakozás ideje alatt kellemesen működnek közre az idő eltöltésében.

(Folyt. köv.)

A gelatine-emulsió-eljárás műkedvelők részére.

(Többek nyomán).

(Folytatás.)

Ha a negatív-kép az előidézőben hirtelen megjelenésével erőtelen, szürke és nagyon átlátszó lesz: a lap túl vala világítva. Ezért sokkal jobb, ha a 30 ccm. kimért vasoldatot mind elein soha sem vegyítjük a 60 ccm. sóskasa-

vas kali-oldathoz, hanem abból egyszerre csak 10 ccmert; s ha látjuk, hogy a kép így vagy előjönni, vagy egészen megerősödni nem akar: töltjük kevesenkint hozzá a hátra maradt vasoldatnak egyharmadát, felét vagy egészen mind, a szerint a mint a körülmények kívánják. Ámde így csak a föntebb jegyzett Warnerke szerinti 14—15 fok érzékenységű lapokat idézhetjük elő; 18—20 fokúnál már hátráltatót kell használnunk, hogy a negatív-képek gyengék vagy fátyolosak ne lehessenek. Hátráltatóul a már egyszer használt, vagyis más napos vasoxalat-előidézőt ajánlhatunk leginkább. Ebből a tálcába elein 8 ccmert töltvén vegyítjük hozzá a 60 ccm. tömeg köz. sóskasavas kali-oldatot, s ehhez a kimért 20 ccm. tömény. kéns. vaselecs-oldatnak felét 10 ccmert. Ha a kép ebben hirtelen jelennék meg: a régi vasoxalat előidézéből még néhány 5—10 ccm. adunk az előidézőhez; s ha a kép nem akarna kellő erősséget nyerni: a hátra levő 10 ccm. vasoldatból kevesenkint annyit töltünk az előidézőbe, míg a kép kívánt minőségű nem lesz. Megtörténhetik, hogy a lap nagyon érzékeny tulajdonságú lévén, túlságos sok ideig világított meg, s az előadott módon elegendő erőt nem adhatunk neki. Ekkor a lapot az előidézéből, mielőtt egészen el nem fátyolosodnék, régi azaz más napos vasoxalat-előidézőbe teszszük s addig hagyjuk abban, míg a kép kívánt minőségű nem lesz. Ha azonban így sem boldogulnánk, még egy utolsó mód van az ily lap megmentésére, a mely lapról gyanítjuk, hogy túlságos sok ideig van megvilágítva: 10 : 100 arányú bromammonium-oldatba mártván, néhány — 20—40 — másodpercig hagyjuk, azután anélkül hogy lemosnánk, a föntebb előadott módon vegyített előidéző oldatba teszszük. Itt ha a kép tüstént előjönne s meg nem erősödnék is, de az árnyéklatok tiszták maradnak rajta, s a nélkül hogy erősödését várnánk vagy erőszakolnánk: az előadott módon rögzítjük, a rögzítő natrontól megmentjük, jól lemoszuk, megszáritjuk s az alább közölt módon erősítjük meg, midőn így teljesen kielégítő jó negatív-képekhez jutunk.

Előfordul, és pedig nem ritkán, az az eset is, hogy a lapot nem túl, hanem megfordítva: kelleténél is sokkal kevesebb ideig világítottuk meg, s az előidézőben a kimért minden vasoldat hozzáadásával sem jelennek meg a kép részletei rajta, ekkor az előidézőbe 5—10 csöpp 1 : 200 arányú natron hyposulfit-oldatot adunk; midőn így a kép, ha a lap fölötte röviden nem vala exponálva, teljes jó minőséggel áll elő. Ha azonban a lapot pillanatnyi ideig valónk kénytelenek megvilágítani, melyhez a legérzékenyebb-féle lapok szükségesek; előidézése előtt a lapot előbb olyan 500 ccm. lepárált vízben áztatjuk 40 másodpercig, melybe előbb 4 csöpp újon töményesített rögzítő natront és 2 csöpp töményesített bromammonium-oldatot adunk. Ezután a lapot keveset lemosván, már előadott módon idézzük elő.

A föntebb előadott előidézési módunkból eléggé kitűnik óhajtásunk, hogy akármely tulajdonságú — rövid vagy hosszú ideig — megvilágított lapot kellő minőségileg idézhessünk elő. Ámde ama szabályt ne feledjük, hogy a kitézett pontot csak akkor érhetjük el, ha különösen vasoldatunk minél töményesültebb

lehet, és valamint zártan, úgy szabad levegőn is minél későbbre elégülhessen. Ily töményesült vasoldatnak előállítása következő:

1500 ccm. közönséges vízben 525 gr. vegyileg tiszta kénsavas vasélecszet oldunk fel melegen. Ehhez miután 25 gr. rozsdá nélküli vékony és 2 cmeter hosszan vagdalt vashuzalt adtunk: 20 perczig forraljuk tűzön. Ezután a tüzről leveszszük és 55 gr. pityóka-mézet — glucose-t — oldunk föl benne s tüstént megsűrűvén, 55 ccm. alkoholt töltünk hozzá s két-háromszáz ccm. nagyságú üvegedénybe töltögetvén vasilinben áztatott parafadugóval jól elzártan teszszük el használatra; midőn így elsárgulás nélkül hetekig megáll. A szőlő vagy pityókaméz nemcsak a vas oxydatióját hátráltatja, hanem előidézésnél a lapon az ezüstreductiót is finomítván, tündöklő tiszta negativ-képeket ad. Az alkohol pedig a művelet gyorsítás mellett, a képréteget is szilárdítja. A pityóka-méznek együtt az alkohollal, relative hátráltató hatása is van, habár tömörségénél fogva hathatósan reducál, ámde hatalmát a méz mérsékelvén lassabban működik és biztosan, s ezért a túlvilágított lapok kevesebb hátráltatóval sikeresebben menthetők meg. A röviden vagy pillanatnyi ideig világított lapoknál pedig több siettetőt — natron hyposulfitot — bír meg, a nélkül hogy ennek túlmértékben való alkalmazásával a kép homályba hatna el. E vasoldatnak van még más jó tulajdonsága akkor, midőn valamely gyenge rajzolatot kell reproducálnunk. Ámde itt a közömbös sóskasavas kalinak is lehető legconcentráltabbnak kell lenni, — mint fentebb már előadtuk — úgy hogy bizonyos mennyiségű — 7000 ccm. vízben 1750 gr. — vegyileg tiszta, közömb. sóskasavas kalit oldunk fel melegen, s teljes kihülése s megszállása vagy szűrése után külön üvegedénybe mérünk belőle 700 ccmert; ebbe adunk 20 gr. kéneccsavas natront és 2 ccm. tiszta kénsavat. Ebből azután 3 részhez, a mint rendszeren szokás, 1 részt veszünk a föntebbi vasoldatból; az ily vegyületű előidézőben a rajzolat, ha a lap kellően világított, kívánt minőségűleg jelenik s erősödik meg gyorsan; s színe oly barna fekete lesz, mintha égvényes pyrogallussal lett volna előidézve. De ha azt gyanítanánk, hogy a lap túl lenne megvilágítva: a kimért vasoldatot itt sem vegyítjük a kénsavas natronos sóskas. kali-oldathoz mind, hanem elein annak csak felét, s később ha szükség kívánja, többet vagy az egész mennyiséget. És ha a lapot az előidézőbe tételénél túlvilágítottak látnánk is, ha a rajzolat villámgyorsan jelennék meg az előidézőben: az előidéző mennyisége szerint, egy harmad annyi régi vasoxalat előidézőt vegyítünk, midőn a kép így lassankint — egy óranegyed alatt — kellően megerősödik. Ily módon nemcsak rajzolatokat, hanem egyéb tárgyakat is nagyon jó sikerrel lehet előidézni; csak nem kell felednünk azt, hogy a lapot a rendesnél $\frac{1}{4}$ annyi idővel kell kevésbé megvilágítnunk; valamint meg kell jegyeznünk azt is, hogy rajzolatok levételénél az emulsiós száraz lapnak Warnerke szerint 13—14-nél nem kell érzékenyebbnek lenni, különben a negativ-kép megősi-tése nagyon megnehezednék.

A vasoxalattal való előidézésnek most már a második módját adjuk elő, mely a föntebbitől csak abban különbözik, hogy a két oldatot a töm. köz.

sóskas. kali és töm. kéns. vasélecs-oldatot nem összevegyítve, hanem elkülönítve alkalmazzuk, így:

Három porcellán- vagy üveg-tiszta tálcza egyikébe a megvilágított lap nagyságának megfelelő mennyiségű lepárált vizet, a másodikba vasoldatot, a harmadik tálczába sóskas. kali-oldatot töltünk. Tehát mindenikbe annyit, hogy a bele mártott lap az oldattól éppen csak ellepve lehessen. A megvilágított lapot most 30 - 40 másodpercig a lepárált vízben áztatjuk s lecsepegni hagyván, 50—100 másodpercig a vasoldatban tartjuk, s végül innen a sóskasavas kaliba mártjuk, s míg a kép kellő erősséget nyer benne hagyjuk s a lapot ezután a már ismert módon kezeljük tovább.

Ha a lap megvilágítása ehaláltatott: éppen oly kielégítő jó negativ-képet nyerünk így, mintha az oldatokat összevegyítettük volna. Előnye pedig nemcsak az, hogy az oldatokat nagyon sokszor lehet használni, hanem a vas soha le nem verődhetik; a mely, tudhatjuk, sokszor mily zavart okoz. Ha a lap kelle-ténél kevesebb ideig világítottatott volna meg és a sóskasavas kali-oldatban a kép nem akarna minden részletével megjelenni: kevesenkint mindaddig vasoldatot töltünk hozzá, míg kívánt eredményhez nem jutunk. Ezen — következő alkalommal — úgy is segíthetünk, ha a rövid ideig világított lapot 100 másodperc-nél is több ideig fűrésztjük a vasoldatban. Ha pedig a lapot csak pillan-atnyi ideig valánk kénytelenek megvilágítani: akkor az áztató lepárált vízbe 1—2—3 csöpp concentrált natron-hyposulfit- és 1—2—3 csöpp concentrált bromammonium-oldatot csöpögtetünk. De ekkor a lapot, mielőtt a vasoldatba tennénk előbb gyengén lepárált vízzel kell lemosnunk. Így a kép annál gyorsabban és nagyobb erővel tűnik elő a sóskasavas kali-fürdőben; ha az áztató vízben a lapot minél több ideig hagyjuk, vagy ebbe minél több rögzítő natron és bromammonium-oldatot csöpögtetünk. Ugyde 500 ceceter lepárált, áztató vízbe — a két oldatból — 4 csöppnél ha többet adunk: könnyen fátyolosság támad, különösen akkor, ha a vasoldatban a lapot kelle-ténél kevesebb ideig fűrésztzenék. A vasoldat és sóskasavas kali-fürdőt itt is szabályozhatjuk, úgy a mint föntebb előadtuk. Ha a vasoldat 100 ccm. mennyiségébe 1 csöpp töm-nyesített higanychlorid-oldatot adunk: a negativ-kép fekete színt nyer. Ha pedig az egyszerű sóskasavas kali helyett, a föntebb előadott kéneccsavas natronost használjuk: a negativ ebben erőteljes, szép és barna-fekete színű lesz.

Ime a vassal való előidőzésnek minden kis részletét előadtuk, úgy hogy a kiben csak kevés igyekezet volna is rá, néhány kísérlet után könnyen boldogulhat vele. Meg kell azonban — különösen kezdő amatőrök részére — jegyeznünk, hogy száraz lapok megvilágítására eleinte mindig inkább kevesebb, mint több időt vegyenek azért, mert ez ellen sokkal könnyebb küzdeni, mint az igen megvilágított lapok ellen. Első esetben a hibát könnyebben ismerhetjük meg, mint a másodikban; tehát könnyebben is segíthetünk rajta azzal, hogy fokontint több és több időt veszünk a lap megvilágítására; míg ellenben ha kelle-ténél több időt vennénk: a kép tüstént annyira elfátyolosodik, hogy a felett kezdünk kételkedni, vajjon nem a száraz lap vagy az előidező oldatok

rosszak-e? Ezt azonban rögtön megtudhatjuk, mihelyt a lap ama részei, melyeket a kamarában világosság nem érhetvén: tiszta fehéren maradnak az előidézében, ekkor biztosak lehetünk abban, hogy az oldatok és a lap kitűnő, hanem ezt túlon túl világítottuk meg.

Ezek után most az előidézés másodk módjához: a pyrogallussavval valóhoz térhetünk át.

(Folyt. köv.)

Veress Ferencz.

A fényképészeti állítás, mint képzőművészet.

(Kühn Walter után).

(Vége.)

Ha figyelembe vesszük, hogy a komoly és nehéz szellemi munkával foglalkozó egyén fejét a legtöbb esetben lecsüggesztve hordja, szeméi pedig félárnyékos szemhéjaktól vannak árnyékolva: levételénél figyelemre méltó jelenségeket veszünk észre. A fényképész szokásos eljárását igyekszik követni és hangoztatja az ismert phrasisokat: ki a mell, a főt egyenesen tartani, a szemeket merészen kinyitni stb. s a fényképész öröme barátságos mosoly látszik modellje ajkai körül... A kép kemény lett, szokatlanul plastikai, bár bevégezt technikai mű. A jó eredményről biztos fényképész kiadja a képeket és rendkívül csodálkozik rajta, hogy senki sem lát benne hasonlóságot az eredetihez. A kép testileg hasonló, de nem egyénileg és a rosszul sikerült munka egyedül a fényképész hibája. Mentsége legföljebb az lehetne, hogy az arczképezés ma még oly jelentős művészi magasságra nem emelkedett, noha az anyagok és eszközök tökéletlensége daczára is már sokat producálhat. Legnagyobb akadály e tekintetben az a körülmény, hogy a fényképész a tömeges munkára van utalva, mely ritkán enged időt a körültekintőbb művészi munkára. A legtöbb személy, ki levétel végett a fényképészhez jön, rá nézve teljesen idegen gyanánt lép be és csakis néhány percig szemlélheti őt a szokásos üzleti szempontból a levételhez. Miként lehetne oly rövid idő alatt egy egészen idegen arcot megismerni, a személyhez bizalmas közelségbe jutni, jellemző tulajdonait a testtartásban, tekintetben és mozgásban kifürkészni? És ha a fényképész nagy emberismerő is, mégis lehetetlen rá nézve alakjának egyéniségét meghatározni. A vendégek azzal a czéllal jönnek, hogy magukat levétesék s akárhány van közöttük, ki e rájuk nézve ritka és szokatlan ténynél meglehetősen izgatott; az a nyugodt érintkezés tehát, mely máskor szokásos, a levételnél néha teljes lehetetlenség. A művésznek szigorúan meg kell figyelni modelljét a közönséges társalgás alatt és ennek minden személyes tulajdonságát lehetőleg kifürkészni. A mint a festő ezen megfigyelés eredményét a vászonra veti, úgy kell a fényképésznek is az állás kijelölésével s a beszélgetés

segedelmével ezt elérni; modelljét az expositio idejére azon helyzetben és hangulatban kell tartani, mely rá nézve jellemző, természetes és előnyös.

Más tekintetben azonban ez a művészi fogás nem egészen lehetséges, mert ha tekintetbe vesszük, hogy a változó személyek nagy száma keresi föl az atelier-t, a fényképésznek nincs elég ideje arra, hogy néhány pillantással megfigyelje az egyéni sajátosságokat és kifürkészsze a tulajdonokat s ez a gyors munka bizonyos tekintetben eltompítja a megfigyelő érzéket is. Azon körülmény folytán, hogy a fényképésznek nincs elég ideje a belső és finomabb megfigyelésre, rajta kell lenni, hogy modelljeit magasság, állás és más külső jelek szerint gruppirozni és classificálni tudhassa, mert csak így lesz rendben az állás, kifejezés, világítás stb. bizonyos schema szerint vezetve, mert leginkább ezek azok a lényeges akadályok, melyek a művészi állítást korlátozzák.

Sokan ellenvethetik: hiszen csak photogramm s oly nagy igényekkel nem ruházható fel. Ámde csak azért, mivel minőségénél jobbnak nem szoktuk tekinteni, mivel mivelőinek legnagyobb része egymás között vetélkedve „tuczat” számra állítja elő; de korántsem azért, mintha a fényképészet jobb műveket nem volna alkalmas előállítani, sőt nem csak jobbat, hanem a művészet legmagasabb fokú igényeinek megfelelő művek előállítására is alkalmas.

A művészetnél az előállításra szolgáló anyag nem jön tekintetbe. Vajjon a kép szénnel, irónnal stb. van-e rajzolva, vagy színezve készült, vagy esetleg mint photogramm állítottatott elő, az a művészi becsét illetőleg teljesen egyre megy. Éppen oly kevéssé néz a művészet az időtartamra, melyre a mű előállításához szükség volt; valamint nem veszi számba, hogy az alkotás esetleges nehézségei mi módon győzettek le? Mert az, hogy a kép egy nap, vagy egy év alatt készült-e, vagy ennek előállításához egyéb megerőltetés, fáradságos és veszélylyel határos utak voltak-e szükségesek: a kép művészi értékének megítélésénél ez mind nem jön tekintetbe, mivel az már kész, vagyis kritika alá kerül, mely — tekintettel az adott anyagra — ítél fölötte.

Hová vezethetne azonban az a körülmény — kérhetőné valaki — ha minden egyes arcz levételéhez az eredetinek oly hosszas és bemélyedő megfigyelése szükséges? Mibe kerülne egy photogrammkép? Ámde a művészet — mint említettük — nem kérdezi az időt és árt és olyan fényképészeti műveknél, melyek a művészet mértéke szerint bíraltatnak, a kritika nem tekint arra, hogy a fényképészeket a tömeges foglalkozás elvonja a bemélyedő munkától.

Az elmélet és gyakorlat a művészetben éppen nem különbözik úgy, mint sokan hiszik, mert a tiszta művészeiben egyeztetve vannak. Csakis a hitvány pénzkérdés az, mely elválasztja és oly erős ellenségekké teszi. Minden egyes művésznek, a festőnek éppen úgy, mint a fényképésznek látni kell, miként léphet legjobban egységre az elmélettel és gyakorlattal. Mennyire különböző lehet itt egy fényképész helyzete: mindenki beláthatja. Ha ez nem volna lehetséges a tömeges munka következtében, úgy mégis azon kell lenni, hogy bizonyos középútat találjon. Ha tehát most nem lehet is a fényképész minden modelljével szemben oly kedvező helyzetben, nézzen utána, hogy legalább

időről-időre válaszszon magának e célra egy modellt. Mint minden művésznek, úgy a fényképésznek is studiumot kell csinálni. Itt azonban nem értjük az úgy nevezett studium-fejeket, hanem azt a kutatást, hogy mindennel tisztában legyen, a mi a fényképészet körében csak előfordul, pl. a természetes állást, az emberi test mozgását, a physiognomiát, physikai és psychikai tekintetben, a világítás törvényeit stb., szóval a vizsgálódást és kutatást minden után.

Igen ritkán sikerül a fényképésznek valamely kép úgy, hogy azon a legjobb akarattal is hibát ne lehetne fölfedezni, mivel ritkán szokás elnézni azt, a min már nem lehet változtatni. Törekedni kell minden fényképésznek arra, hogy lehetőleg hibátlan képet igyekezzen előállítani, olyant, melyen a modell különböző characteristicus sajátosságai feltűnjenek és az állás, világítás stb. harmoniába jöjjen a többi mellékkörülménnyel. Esetleges hibák miatt ismételt levételek ne kedvetlenítsék el, hanem az újabb levételnél igyekezzen e hibákat kikérülni s a munkát mindaddig folytatni, míg azt nem hiszi, hogy elérte célját. Másképen is kell néha dolgozni, mint a gyakorlat kívánja. Nyugalmas munka, művészi alkotás, sietség nélkül. Ezek az üdülés órái a szigorú szellemi tevékenységgel szemben, melyek neki a szükséges erőt és kedvet adják, hogy buzgón és ambícióval lépjen a művészi pályára.

Németből szabadon ford.: Turul.

BCU Cluj / **Apróságok.** Library Cluj

„An den zartesten Fäden hängen oft die schwersten Gewichte.“ Hogy ez a bölcs mondat mennyire igaz, nemcsak magamnak, de meg vagyok győződve, édes mindnyájunknak lehetett része a tapasztalatban. Egyszer szemtanuja voltam, egy collega kétségbeesésének, midőn a collodiumozott lapot a csészébe helyezte a réteggel felfelé, és midőn fűrosztetni akarta, a fűrosztló kapsot sehol sem találta; hányt-vetett, dult-fult, mert a „kundschaft“ türelmetlenül várt, és azonkívül az idő is estefelé járt. Az ujjával sem akart az ezüsfürdőbe nyulni, mert annyi tudomása volt, hogy talán a hosszú köröm alatt, még kis idővel ezelőtt natronnal dolgozván, maradt valami, a mi elegendő volna az egész fürdő elrontására. Mit tegyen hamarjában? én addig egy fenyő gyufának nem kéneztet végét laposra faragtam és biztosítván, hogy az én ujjam és körömöm tiszták, szépen kifűrosztöttem a lapot és a cassetába helyezve átadtam neki. Azután mutattam meg neki csak a cselt; és midőn megköszönte, további utasítást adtam neki, hogy faragjon magának két vagy három kapsot jó kemény fából, áztassa azokat olvasztott paraffinba, mely még a jelenlevő tannint is elszigeteli, és tartsa használatra készen.

Sokat írtak, de még többet panaszkodtak a papír hólyagos himlőjéről, melyben nem egy szép arcz halt már meg. Sokféle ojtási módot ajánlottak bár, mint kétféle tömörségű natront, sőt borszeszben való fűrosztést is, — a mely egy kissé még tán költséges is — de bármiféle legyen is az ellenszer,

habár némelyik nem is drága, de annál körülményesebb és miután úgy is elég dolgot ad a kép, míg elkészül és nem igen szeretné azt senki sem szaporítani, és így én mint sokan mások csak túrtuk a kellemetlen állapotot, mint jó igaz hívő muzulmanok, hittünk a fatumban.

Semmiféle foglalkozásban sem jött annyira foganatosításba a „véletlen“ segítsége, mint épen szép foglalkozásunknál; s így történt, hogy most is a véletlen tette meg azt, a mit a tudomány hiába keresett. Így csak a véletlennek köszönhettem azt is, hogy a higanyjodidot mily előnyösen lehet használni a collodiumos matrice erősítésére, a nélkül hogy az keménynyé váljék; t. i. meg kell hagyni száradni és az erősítőt diluálni. De visszatérve a hólyagokra, egyszer úgy történt, hogy olyan helyre jutottam, a hol azelőtt tudtam, hogy a Tisza a helység alatt folyik el, de megdöbbenésemre, midőn a háziasszonytól egy kevés tiszta vizet kértem, kellett hallanom: „Hja kérem, a Tiszát már régen elvették tőlünk! és csak a medrében van még egy kevés bűzös víz.“ Őszintén megvallom, hogy ez az első pillanatban deprimálóan hatott rám, mert a kútvíz túlfőltte sok chlorásványt tartalmazott és így a képek első beáztatására hasznavehetetlen volt; esővizet a hosszú szárazság miatt épen nem lehetett kapni. S mivel a gyógyszerért ott csak hírből ösmerték, destillált vizet sem kaphattam. Mit volt mit tennem, a legközelebbi gyógyszerárba t. i. a közeli városba küldeni egy liter lepárolt vizért. Ebbe áztattam azután képeimet és használat után, már csak takarékosági szempontból is, visszatöltöttem az üvegbe további használatra. Így a mosóvíz mindig gazdagabb lett ugyan ezüst-tartalmában, de mivelhogy a képeknek ártalmára nem volt, tovább nem törődtem vele, gondolván, annál jobb lesz majd az ezüstöt kicsapni belőle. Egyszer csak feltűnt, hogy a képek az epidemiát kinevetve, oly sima arcbőrrel álltak elé, mintha csak a himlőt még hírből sem ismerték volna. Azóta e fölfedezés szerint járok el mindig, t. i. ugyanazt az egy mosóvizet használok, és ha túlterhelt az ezüstrrel, felét mindig letöltöm és pótolom ismét lágy vízzel. Ezt a semmi költségbe vagy fáradságba nem kerülő eljárást merem bárkinek is ajánlani, mert azóta a hiba teljesen megszűnt nálam.

Az ég tudná a collodium-recipek számát, de tán annál kevésbé az aranyfürdőkét, s a mint az előbbiekből igen sokat megpróbáltam, úgy nem kevésbé az utóbbiakból is. Célhoz bármelyikkel lehet jutni, de az eredmény igen különböző. Egyszer ugyan nagyon is megjárta a híres dr. Vogel-féle aranyfürdővel, mert egy egész csomó képeket rontottam el vele, s így feltettem magamban, hogy egy megbízható jó aranyfürdő után kutatok, a mit azután kis gondolkozás után csakugyan meg is találtam. Kiindulva abból a szempontból, hogy az aranychlorid, tartsuk azt száraz vagy folyékony állapotban, savanyúan kell hogy reagáljon, mert különben egy része felbomlik és mint színarany válik ki, mely bár el nem vész, de a mi célunkra hasznavehetetlenné válik. Tehát mégis mindenekelőtt ha az aranyat használni akarjuk, csak közömbösíteni kell, a mit a legegyszerűbben úgy érünk el, ha a folyékonyan tartott aranyat mindenekelőtt a tálczába töltjük és egy kevés egyszer szénsavas natriumot

adunk hozzá, és egy fél vagy egész perczig, szóval addig hagyjuk állani, míg az aranyoldat kevésbé zöldes színt vesz fel, azután töltjük hozzá az eczetsavas natrium-oldatot, jól összerázva használhatjuk azonnal. Ez a fürdő igen szépen és biztosan színez, de a mi a fődolog. a képeket nem igen támadja meg, és így nem szükséges oly sötétre copirozni.

A múlt évben történt, hogy egy excursióra rándultam és elfelejtettem negatív-lakkot magammal vinni. A levételek már megvoltak és nem volt mivel lakkirozni, azonban kétségbe nem estem, mert a gyógytárba menvén, 100 gr. benzinben 10 gr. damast oldottam, összerázva a lakk pár percz múlva használatra készen volt. Ez a lakk nem ajánlható, mert sohasem szárad meg annyira, hogy kevés ragacsossága meg ne maradjon, a mi nagy hátrány, mert sokféle egy és más ráragad, a mit azután nem lehet egy könnyen eltávolítani s a positiv-retouche-t annál unalmasabbá teszi. Abba is hagytam a rögtönzött lakkot, és kevés borszeszt kiszáritott szénsavas kaliummal víztelenné tettem, hogy a szükséges mennyiségű sandaraccot feloldhassam benne. A készletem ebből igen kevés volt és ismét a gyógytárhoz folyamodtam, de ez ott nem volt található, a kereskedőknél pedig gyújtót vagy taplót lehetett ugyan kapni, de a sandaraccot még csak hírből sem ismerték. A közben eszembe jutott, hogy van egy kevés fehér schelakkom, azzal pótoltam a sandaraccot és kevés velencei terpentint hozzáadva, pár óra alatt oly kitűnő lakkot kaptam, hogy a matrice-ot belakkozása után jól megmelegítve, kihülés után azonnal retoucheálhatok rá, még pedig a leghelyesebb pégyes Hardtmuth-féle plajbászszal, a nélkül hogy a réteget kilyukasztaná.

Rottmann Farkas.

Bucsó az ó esztendőből.

(Nem visszapillantás).

Tekintetes Szerkesztő úr!

Most már én is kezdek kétségbe esni a közbiztonság azon siralmas lábon való állásáról, melyet Magyarországon tapasztalhatunk. A míg csak poszkiszliket loptak el ama bizonyos enyveskőrmű urak, addig csak beletörődtem a helyzetbe; a midőn írni és olvasni nem tudó milliómost könnyítettek meg pár százezer forinttal az élelmes vállalkozók, azon sem találtam megütközni valót, mert láttam, hogy immár valahára minálunk is mernek nagy vállalatokba bocsátkozni; de a mióta az én múlt havi czikkemet is elsikkasztották a m. kir. postán, azóta valóban kétségbe vagyok esve.

Hogyan? Hát már nemesak pénzt, hanem eszméket is lopnak minálunk?

Hiszen való igaz, hogy ez a neme a balkőrmös üzletnek már régóta gyakoroltatik az egész világon (Magyarországot is oda értve), de hát ily valóságos,

nyilvános eszmesikkasztásra még sem emlékezett még eddig a Pitaval. Hisz ez már nem „irodalmi betyárkodás“, hanem valóságos irodalmi rablógyilkosság!

És éppen az én cikkem kellett hogy eloroztassék bizonyos urak által? Az én keservesen írt, izzadsággal megszült novembéri cikkem? Hát mit vétettem én oly nagyot, hogy ily kegyetlenül kell bűnhődnöm?

Sirni tudnék, ha nem szégyelném! E helyett boszút esküszöm és kémkedem, hogy a világ melyik fényképészeti lapjában fognak az én elorzott eszméim diszelegni. Mert bizonyos, hogy az én cikkemre is valamely nemzetközi rablóbanda tette rá a körmeit s azóta már régen elszármazott szegény valahová Párizsba, Londonba, Nyujorkba, Ausztráliába, vagy mit tudom én hová! Egyebet nem tehetek, mint hogy köröztetem a világ minden részén s a szeméyleírását megírom önnek is.

Neve: „Síralmak.“

Kora: egy hónapos.

Külseje: tehéren fekete.

Vallása: pogány.

Nagysága: nyolcz oldal.

Különös ismertető jelei: minden lapján a megírás közben a szerző által ráhullajtott véres veritékcsöppök.

Erről talán ráismer valaki és nyomra vezet. Jutalmat adok annak, a ki útba igazít: megengedem, hogy a januáriusi cikket ő írja meg helyettem. Átengedem neki ezt a dicsőséget, a dicsőség pedig többet ér minden pénznél.

Arra is gondoltam, hogy nem az a fekete lelkű Bigyisz orozta-e el az én szép cikkemet abbéli irigységből, hogy az én szenzációs cikkeim ne ragadják bámulatra november hóban is a félvilág műkedvelő és valóságos fényképészeit! Kitelik attól, a milyen gonosz! Hiszen csak tudnám bizonyosan, szomorú lenne neki a hajnali csillag!

No de akármi módon történt ez a baleset, már megtörtént s nekem most csak az volna a kötelességem, hogy azt a cikket újra szépen megcsináljam és elküldjem újra szerkesztő úrnak, természetesen kellő zsandárfedezet mellett, hogy ne lehessen másképp ellopni, csak ha zsandárostúl együtt el nem lopják. Hanem annyit mondhatok, hogy inkább magam vagyok hajlandó még egyszer megszületni, mint annak a cikknek még egyszer életet adni. Kivánjanak tőlem akármit, fölmászom inkább Pircher nyomán a Szentistván-templom tornyára s ott tótágast állok, megtanulok németül beszélni, adakozom a szász sulferájn céljaira, megeszem a spinótot, sőt — legvégső esetben — kész vagyok inkább meg is feleségesedni, mintsem hogy én megírjak egy cikket, a melyet már egyszer megcsináltam! Jaj, még a hajam szálai is égnek merednek erre a gondolatra.

Tudom is én, hogy mi volt abban írva? Hiszen egyszer az történt velem, hogy cikkemet nyomtatásban olvasván, mikor feléig értem, így kiállítottam föl: „Ugyan ki írhatta ezt az ostobaságot?“... Jó, hogy nem hallotta senki, mert mikor megnéztem az aláírást, a saját firmámat láttam ott ékeskedni.

Azóta ügyelek arra, hogy ne járjon előbb a nyelvem, mint a szemem és az eszem.

Megvallom, hogy mikor ezen decemberi cikk írásához fogtam, magam sem tudtam, hogy miről fogok írni. Még most sem tudom, de a mint örömmel látom, a kiszabott mérték felénél túl vagyok. Már most csak elnyujtom egy kicsit és mindjárt végzek. S akkor eléje tállalhatom tisztelt olvasó közönségünknek a kész cikket, mondván: „Nesze semmi, fogd meg jól.“ Hiszen a mai világban a semmi is többet ér a — valaminél.. vagy mit is mondok! a valaminél is többet ér — a semmi.

De jó, hogy eszembe jutott a december emlegetésével, hogy immár vége van ennek a keserves esztendőnek is. No, ha ez előbb eszembe jutott volna, nem kellett volna óraszámra rágni a tollamat, hanem egyszerre kanyarinthattam volna egy olyan „Visszapillantást“, hogy még e nyakam is megmeredt volna a sok hátratekintgetéstől. De hát most már késő, ezt a még hátralevő néhány papírlapot már csak teleszántom valahogy, ha már ennyire vagyok.

Év vége van, az engesztelődés ideje. A jó barátok és ismerősök összejönnek, kifejezik abbéli örömeiket, hogy egész éven át boszanthatták egymást és remélik az Istentől, hogy a jövő évben is erőben, egészségben szólják-szapulhatják egymás becsületét. Ha nem is épen így fejezik ki magukat, de voltaképen csak erre gondolnak és ezt akarják egymásnak mondani. Ne higye ám senki, hogy ha valaki azt mondja neki: „Kivánom, hogy jövő ilyenkor is erőben, egészségben lássalak“, hogy neki akar jót kívánni. Van eszében! Ezzel azt akarja csak mondani: „Kivánom, hogy jövő évben ilyenkor én legyek erőben, egészségben, hogy láthassalak, noha énmiattam te akár mankón járhatsz is akkor!“

De hát én nem így gondolkodom, midőn bucsút veszek az ó esztendő-től. Én megbocsátok mindenkinek, a ki csak nekem ebben az elmulandó esztendőben valamit vétett. Megbocsátok először is önmagának, szerkesztő úr, a miért „különböztetés terhe mellett“ ültetett le mindig az írószalhoz, hogy cikket írjak. Sokszor boszút fogadtam ilyenkor, de most békejobbot nyujtok, én már nem haragszom. Megbocsátok neked dr. Bigyisz, a ki életem poharába annyi keserű ürmöt csöppentettél, hogy majd kifordult a belső világom tőle, valahányszor ittam belőle. Egy pár sorral föllebb még fenyegettelek, de most már elfelejtem álnokságodat, miattam háborítatlanul élhetsz szellemi vak-ságodnak világtalan éjszakájában. S végre megbocsátok neked, ki legjobban megsértettél, ó te magyar királyi posta, mely mult havi cikkemet olyan poszkiszlibe juttattad, melyben téglákká válnak az ezeres bankók és füstgomolylyá az eszmék és elillannak. Én megbocsátok!

Te pedig, nyájas olvasó közönségem, nem szorulsz bocsánatomra, inkább te bocsáss meg nekem, hogy ennyi üres beszéddel és nagybőjti prédikációval

traktáltalak. Ha te megbocsátasz ezért, én viszont kívánok neked sok szerencsét, tengernyi áldást attól, a ki előtt nincsenek titkok s a ki az én mult havi cikkemről is meg tudná mondani, hogy hová lett.

A viszontlátásra!

Áspis.

A fényképészet történelme.

Írta: Veress Ferencz.

Első rész.

II.

Schulze és társai.

(Folytatás.)

E rövidke kitérés után ismét tárgyamhoz térhetek vissza annak a sajátos munkának megemlítésével, melyet Tiphaine de la Roche írt s a mely Ulban Bartolome-féle könyvkereskedő költségén jelent meg 1761-ben német nyelven a következő czim alatt: „Gyphantie oder die Erdbeschreibung.“ E munka valami rendkívül szokatlan és igen különös fényképek előállításának módjáról ad nagyon is phantastikus fölvilágosítást, melynél fogva e munka még a legújabb időben is nagy feltűnést keltett. Ezen ábrándokon nyugvó dolgozatnak — a mint dr. Eder is megjegyzi — csak annyi becsé lehet a tudomány szempontjából, mint Jules Verne modern természettudományi phantastikus regényeinek. E könyvben Tiphaine titokzatos és badar előadásban az akkori alchymistákat utánozza és nem kis sejtelmet keltett bennünk arra nézve, hogy előtte Schulze vagy Beccarius találmánya bizonyosan ismeretes lehetett; e körülményt ő ügyesen kizsákmányolta és sikerült neki az előbbieket vívmányait gazdag képzelő tehetségével szépen kiszínezni. E munka különben hasonló a görögök és rómaiak mythicus történelméhez, melyben szétválasztani a valót a költött eseményektől nem lehet; itt is úgy össze van fonódva a realis és idealis, a költemény és valóság, hogy az e kettő között levő valószínű összefüggést nem sikerült megtalálni a fényképészet történelme körül munkálkodóknak. Nem ismerték a forrásokat, melyekből Tiphaine adatait merítette és ennek az lett következménye, hogy az ő szavaiban gúnyolni látták az akkori természettudományi vívmányokat; a gúnyt nagyon is komolyan vették s így történt, hogy Tiphaine azon eredeti eszméjét, mely szerint a világosság segítségével képeket állíthatunk elő, szintén éles sarcasmusnak tekinték. Voltak azonban többen, kik Tiphaine „Gyphantie“-ját nem nézték a gúnynak ily nagyító szemüvegén, hanem némi értéket is kerestek benne. Így pl. Mayer és Pierson 1862-ben francia nyelven megjelent „La Photographie, considérée comme art et comme industrie, histoire de sa dé-

couverte, ses progrès, ses applications, son avenir" című munkájokban bizonyos értéket tulajdonítanak Tiphaine dolgozatának. E francia mű czime magyar fordításban ez: „A fényképészet, tekintve mint művészet és iparág, fölfedezésének története, haladása vagyis fejlődése, alkalmazása és jövője.“ E munka méltatja a fényképészet történetére vonatkozó részben Tiphaine „Gyphantie“-ját, citál is abból; e francia munkát K. de Roth említi föl a „Photographisches Archiv“ cz. szaklapban és idézi abból 1863-ik évi folyamában a 108-ik lapon Tiphaine szavait, a mit azután Rösner is igazol a 276-ik lapon. Az idézet csaknem szóról szóra ezeket mondja: „Egy égi viharban Tiphaine az anyagok szellemeinek lakába ragadtaték, a hol is a fölény őt titkos műveleteibe beavatván, így szóla hozzá: „„Az tudod, hogy a napvilág minden tárgyról visszasugározván, képet ad, és hogy a testek minden fényes lapon pl. a szem látó hártáján, a víz színén és a tükrön leképeződnek. Ily képek megörögzítésére az anyagok szellemeinek sikerült módot találniok. Ők egy finom anyagot vegyítettek, mely mind a mellett, hogy nagyon ragadós, hamar szárad és magában megkeményedik; ennek segítségével pillanatnyi idő alatt állíthatnak elő föstményeket. Ezzel az anyaggal egy darab vásznat huznak be s ezt a leveendő tárgy elé állítják; e vászon tulajdonsága olyan mint a tüköré, mert rajta minden közeli és távoli tárgy meglátszik egész azon távolságtól kezdve, a meddig a napsugár képet vethet vissza. Míg azonban a tükrön megjelenő kép a tárgy elmozdításával eltűnik, addig a vászon ragadós bőrzeténél fogva a képet megörögzíti magán. A tükör az élethez híven tükrözi ugyan vissza a tárgyakat, de azokat nem tartja meg; a vászon ellenben a mellett, hogy szintén eléggé a természethez híven tárja elénk a tárgyak képeit, meg is tartja azokat. E képek készítése a vászonra a pillanat műve; rögtön sötét helyre vitetik, hol egy óra alatt megszáradván elkészül a kép, mely szerfölött értékes, mert nincs az a kézi művészet és ügyesség, melylyel annak természeti hűségét megközelítőleg eltalálnók nem is számítva azt, hogy mily rövid idő alatt készült el. Azokat a színeket, melyeket a festőknek különböző tisztátalan anyagokból kell nyerniök, mi a legfisztabb forrásból, a napsugár alkotó részeiből vesszük, melyeket az idő soha meg nem változtathat. A képen a rajz különös pontosságát, az élet különböző kifejezéseit, az ecset gyengébb vagy erősebb vonásait, a változatos árnyéklatokat, a prespectiva szabványait: mind mind a természetre bizzuk, mely azokkal mindig egyenlő pontossággal festi vásznunkra a képet; ez a kép azután csalódásba hozza a szemet, kétkedővé teszi az észet, ha vajjon ez a valóságos dolog nem valami másféle csalókép-e, mely a szemet, fület és a többi érzékeket, szóval az egész értelmi működést összevéve csalódásba hozza.““ Az elemek ős szelleme azután a physikai részletekre tért át; legelőször is a ragadós test természetéről beszélt, mely a nap sugarait fölfogja és megörögzíti; másod sorban előállításának nehézségéről és alkalmazásáról; harmadszor a napfénynek és a megszáradott test fényének játkáról; ez három föladvány, melyet a jelenkor physikusainak tűzők ki és éles elméjük megfejtésére bizok.“ Eddig tart K. de Roth idézete s habár sokan

Tiphaine sejtelmait homályosaknak tartották és még most is azoknak tartják, én a jövő korra igazaknak és tisztáknak látom azokat. Tiphaine éles elmével kutatót a természet titokzatos mélyében, fenkölt lelke előtt ott lebegett az eszményi kép, melyet onnan felszínre hozni nem tudván álmokképeket alkotott magának és ezeket hátrahagyta az utókornak is. Műve nem hogy kibebíthetné őt, sőt ellenkezőleg nagygyá tevő, teremtő lelkét magasztos nymbussal és hírnévvel övedzé körül. Jós sejtelméi csak az ő erős akaratát és buzgó óhaj-tását fejezik ki; bár most még homályosaknak látszanak, de a midőn majd be fognak teljesedni, akkor tűnnek föl egész pompájokban. A fényképészet az ő idejében még csak homályosan pislogó csillám vala, az ő műve egy fényes sugár volt, mely bevilágított a nagy jövődöbe és ezen vezető sugár a fényképészet egéről elenyészni nem is fog soha. Az ember a természet, a mindenség szülöttje, lelke és szelleme isteni szikra, mely világra szóló műveket produkálhat; ezért nem képzelhet a lélek olyat, a mi meg nem volna vagy ha még nincs is meg akarat erejével elő ne teremthetné. Az emberi szellem végtelen haladására, minden kigondolható főséges eszme megvalósítására régóta ott lappanganak a csirák a határtalan mindenségben; e magasztos eszmék azután a geniek nagy lelke által realizálva az idők rendén előtörnek a népek boldogítására. Hallgassunk csak Schillernek Columbushoz írt és lelke mélyéből fakadó szavaira, melyekkel az emberi lélek teremtő erejét akarja rajzolni: „Evezz, evezz bátor hajós nyugotra és el ne tántorodjál, küzdj a vihar, ellenséges rossz akarat és lázadás ellen, de mindig nyugotra; mert ha nem léteznék is az új világrész, most lenne kénytelen a habok közül kiemelkedni, anynyira szövetségben van a lángeész a természettel.“

Azt mondhatják önök t. olvasóim, hogy az efféle fölfogás merő idealismus mostani életünkben, melyben a realismus és materialismus mindinkább széles kört foglal el, mignem a magában levő tisztátalan anyag nehézsége miatt vissza nem esik megint oda, a honnét keletkezett — a sárba; de a sár magában tiszta harmatot tartalmaz, mely hogy a lilomról, melyen előbb gyémántként ragyogott, mint gondolat illan hasson a magasba, csak egy fényes napsugárra van szükség!...

A teremtő és mindent éltető nap vegyi hatásának története lévén tárgyunk, mehetünk egy nyommal tovább, és a Tiphaine-féle idealisnak látszó csapongások után nézhetünk most már komolyabb műveleteket.

Joseph Franz Mayer osnabrückeri gyógyszerésznek 1764-ben Hannover-Lipesében egy ily című irata jelent meg: „Chymische Versuche zur näheren Erkentniss des ungelöschten Kalche der elastischen electricischen Materie des allerreinsten Feuerwesens und der ursprünglichen allgemeinen Säure“; magyar fordításban e cím így hangzik: „A ruganyos és villanyos anyagoknak, a tűz legtisztább lényegének, az általános savanyok eredetének és az oltatlan mész közelebbi megismerésére vonatkozó vegytani kísérletek.“ Ez a napfény hatására nézve nem éppen minden érdek nélküli munka, mert pl. a második fejezetben a 197-ik lapon azt kutatja Mayer, hogy „mi a causticum és miből

áll?" Erre vonatkozólag azután így fejezi ki nézetét: „A mészben és más ehhez hasonló anyagokban a mi benne maró, az a legtisztább tűzrészecske, melyet az égetéskor magába vett és megtartott; és a „világosság anyaga“ is valószínűleg a legtisztább tűzrészecskékből állhat.“ Így fejt azután eszméit tovább: „Hogy a causticum tüzes része a napsugár anyag részecskéje lehet, azt néhány nem ismeretlen tapasztalati példa igazolhatja. A luna cornea szürkés-fekete színt ölt, ha üvegbe szorosan elzárva a napsugárra tesszük. Ha a higany kénsavas oldatát jegezesedni hagyjuk, akkor ez a vitrioleum mercurii is zárt üvegedényben a nap sugarán megfeketedik; a fehér sublimat, mely szintén ezen oldatból áll, ha utóbb heves tűzön lejárattjuk, a napon szintén fekete színt nyer.“ E színváltozások ellenében fölhozza Mayer, hogy az ezüst-nitrat és calomel is megfeketedik, ha meszes vízzel leöntjük; ebből azt következteti, hogy a mészben rejlő tűz vagy causticum ugyan egyenlő a nap világával, mert a világosság anyaga behat az átlátszó üvegen és éppen úgy megfeketíti a világozással szemben érzékeny anyagokat, mint a mészben levő causticum. Ez a nézet minden bizonynyal eredeti volt, mint a fény vegyi hatásának legelső elmélete. Mayernek e nyilatkozataiból az tűnik ki, hogy az ezüst- és higany-sók színváltozásai már 1764-ben általában ismeretesek voltak. Megjegyzésre méltó az is, hogy már a múlt évszáz hatvanas éveiben találkozunk az ezüst-sónak gyakorlati alkalmazásával némely műveletekben. Ugyanis: többféle alakú és minőségű tárgyról a nap sugarai által készültek rajzolatok; sőt a napfény az emberi haj feketére füstésére is alkalmaztatott már abban az időben. Levis angol tudós „A füstékek története“ cz. művében, melyet Ziegler 1766-ban németre fordított, a 61-ik oldalon ezt írja: „A légenysavanyos ezüstéleg oldattal esontra, márványra és fehér achatra ékítéseket írhatunk, melyek ha a napfényre tétetnek lassan-lassan előbb veres, azután lila, később barna és végül fekete színűek lesznek.“

Itt kell fölemlítenem J. G. Walleriust is, ki (szül. 1705 † 1785.) a chemia tanára volt Upsalában. Az ő 1765-ben megjelent „Chemia physica“ című munkája 25-ik fejezetének 4-ik cikkelyéhez zárt második alajegyzésben azt mondja, hogy a veres haját 1—16 arányban fölhaltított ezüstoldattal feketére lehet füsteni.

1771-ben Marggraf a „Memoires de Berlin“ 3-ik oldalán azt jegyzi meg, hogy ha a festő gyökönke vagy buzér (Rubia tinctoria) timsó és kalium carbonát által állittatik elő, e veres füsték már hasonlíthatatlanul tapadóbb és nem oly könnyen halaványuló mint a berzenfából készített.

1771- és 1772-ben Priestley (ejtsd: Prisztli) föllépésével kezdi érvényre emelni a photochemia kifejlődését. Ez az angol nagy tudós volt az első, ki a fény vegyi hatásáról összefoglalt rajzolatokat adott ki az ő 1771-ben megjelent ily című művében: „History and present state of discoveries relating to vision light and colours“ (ejtsd: Hist. end prizent stet af discoveris vileting tu vizsen lájt eud koler). Vagyis e cím magyarul: „A fény- és színtűnetek fölfödözésének története és jelen állapota.“ Körültekintése

a fény vegyi hatásáról meglehetősen kezdetleges volt, mert csak Duhamel, Becarius, Schulze és Bonzius műveleteiből indult ki. Éppen ezen ok miatt e dolognak külön fejezetet nem is szentelt, hanem a második fejezet 6-ik periódusában a „Boroni-féle phosphorus“ megfigyelésénél beszél a fény vegyi hatásáról kimerítőbben. Erre vonatkozó szavait így végzi Priestley: „Hogy a napfény valóban egy állomány, mely a belőle szétszóródva világító anyagtestecskékből áll, oly kísérletekből látszik igazoltnak, melyekből kitetszik, hogy a szín és némely test belső része az által, hogy azok a világosságra tétetnek, megváltoznak.“

(Folyt. köv.)

VEGYESEK.

Olvasóinkhoz! Lapunk jelen számával, mely nagyobb terjedelme s a tartalomjegyzék összeállítása miatt, talán késedelemmel is jelenik meg: szakközlönyünk V. évfolyamát zárjuk be. Ha valaki nem rösteli a fáradságot és átnézi ez öt évi munkásság eredményét, igen sok érdekes mozzanatról vehet tudomást szakunkban. Szerfölött messze vagyunk ugyan még a régibb német szaklapoktól kivívott eredménytől, de hát nagy haladás az is, hogy Magyarországon, hol a fényképészet irodalmi törekvése pártolásra csak alig-alig számíthat, mert a dermedt közönyösséget fölrazni nem lehet: immáron V. évfolyamát zárja be e lap, a nélkül hogy bárkitől anyagi támogatásban részesült volna!... Megpróbálkozunk a VI. évfolyammal is s bár tudjuk, hogy még nagyobb türelemre és szívósabb kitartásra lesz szükségünk, mint eddig vala, mindazáltal vállatkozunk erre is, hisz iparművészetünk érdekében, a szakemberek javáért s a fényképészeti szakirodalom elevenebb fölpezsdítéséért fáradozunk. — Lapunk jövőre a szokott módon és alakban fog megjelenni. Kérjük tehát igen t. olvasóinkat, szíveskedjenek bennünket az anyagin kívül szellemi támogatásban is részesíteni! Rajtunk nem mulik semmi, mert a korábbi kitarással igyekszünk ezentúl is megoldani feladatunkat!

Felolvasás. Az akadémia III. osztályának egyik közelebbi ülésén Götthard Jenő mint vendég „Az égi testek photographiai levételéről“ értekezett. Saját tapasztalatai alapján a csillagászati fényképészet minden ágát ismerteti. Részletesen leírja saját szerkesztésű eszközeit s a részben önállóan megállapított, részben pedig czélszerűen módosított módszereket. A herényi csillagvizsgáló ez idő szerint a csillagászati fényképészet minden ágára teljesen föl van szerelve. Legközelebb másfél évi munkálkodásának eredményeit fogja bemutatni.

Romániában lakó egyik tehetséges hazánkfia, ki különben mint jó nevű fényképész ismeretes előttünk, keserűen panaszkodik hozzánk intézett levelében, hogy pangás van ott is szakiparunk terén. A mindennapi kenyér megszerzése is sokszoros küzdésbe kerül; az a régi világ pedig, melyben a tőlünk oda vándorló fényképészek rövid időn szép összegeket szereztek: letűnt. Oka

pedig e bajnak részben az új vámszerződés, részben pedig az általános ipar-pangás. Így van ez most mindenütt!

A melléklet jelen számunkhoz „Aristotyi” nevezetű új eljárás szerint készült pozitív-kép; melylyel a megelőző számokban tett ígéretünket váltjuk, s fejezzük be a jelen, muló félben levő, 1886-ik évi műveleteinket. E képeket 120 példányban 3 hó alatt másolgattuk, mikor sietősebb munkáink engedték; és csak akkor fogtunk színezésökhöz és rögzítésökhöz, mikor már 35—60 darabra gyűltek össze, melyhez 4—6 hét kivántatott; s a képek még ily sok idő alatt sem sárgultak meg, mely egyik lényeges előnye ez eljárásnak a közönséges albuminos papirosra készültek felett. Második előnye, hogy a negatív-kép legfinomabb árnyékatai teljesen látszanak, s nem mélyednek a papiros szövetebe, mint az albuminos papirosba szokott. Harmadik előnye, hogy a képet nem kell erősebben másolni, mint az albuminos papirosnál, mert színezése s rögzítése után gyengülni nem szokott. Negyedik előnye, hogy e papiros az albumin-félénél érzékenyebb lévén gyorsabban másolódik rá a kép. Ötödik s legfőbb előnye e papirosokra készült képeknek az, hogy a chlorezüst-collodium finom réteg a papiros szövetébe mélyedve nem lévén: a képek nemcsak gyorsabban rögzülhetnek, hanem sokkal állandóbbak is az ezüstös albumin-képek-nél. Im ez előnyei mellett az eljárás — kevés gyakoroltság után — éppen oly egyszerű, sőt némely tekintetben az ezüstözött albuminos-papirossal való eljárásnál sokkal egyszerűbb. E képek Liesegang-féle papirosra vannak készítve, eljárását más helyen már ismertettük s jövőben még bővebben fogunk értekezni róla. — A negatív-kép egyike ama 94 db. közül, melyeket — nyár folytán — a velünk szemben épülő félben volt „Kereskedelmi akadémia” palotáról készítettünk, a száraz lapok pillanatnyi ideig való megvilágításával, a „Száraz eljárás műkedvelők részére” című czikksorunk szerint.

Semmi sincs új a nap alatt. Ki nem emlékeznék közülünk a hetvenes évekből Scotelari-ra, ki a nedves lapok előleges vagy utólagos megvilágítását ajánotta, melyet kisebb-nagyobb eredménnyel alkalmaztunk, míg az érzékeny száraz lapok a forgalomból ki nem szorították. Most azonban E. Himly kapitány Berlinben megint életre keltette s oly szerkezetet készített és szabadalmaztatott, melynek segítségével, különösen borus időben, nemcsak nedves, hanem száraz lapokat is gyorsan meg lehet világítani, a nélkül hogy a lapok, előidőzés közben, legcsekélyebb fátyolosságot kapnának. Azonban Himly „Világítósegéd”-je, a mint találmányát elnevezte, inkább csak olajföstmény stb. oly tárgyak levételénél teszen jó szolgálatot, melyek különösen borus időben sok időt igényelnek a jodecollodium vagy száraz lapok megvilágítására. H. világítósegédje, röviden annyiból áll, hogy az inkább gyenge erejű tárgylencse ama deszka-lapja, melybe csavarva szokott lenni, s melylyel elől a sötét kamarába tenni szoktuk, — a tárgylencse körül csapanyolagos négyyszögűleg van átlukgatva, mely lyukakon, hogy a beáramló világosság az érzékeny lapokra közvetlenül ne hathasson, mely miatt fátyolosság ne támadhasson — kívül s belől tetszés szerinti-
leg szabályozható ernyő van alkalmazva stb. A kit e találmány érdekelné,

L. G. Kleffel & Sohn, Berlin SW. Lindenstrasse 69. czégtől rendelheti meg. — Ha a sötét tárgy levételé közben a tárgy s a tárgylencse közé, bizonyos távolságra, legalkalmasabb színű kártya-papirozt tartunk s a pillanatzárot megnyitjuk: vajjon nem hasonló eredményhez jutnánk? Megkísértjük.

Tárgylencse nélküli levétel. A tárgylencse nélküli sötét kamara ismeretése minden physikai tankönyvben megtalálható. Ez lehet szekrény vagy teljesen besötétített hajlék, melynek ablakán egyik besötétítő deszka lapján kisdudlyukat furunk s e lyuk elé, bizonyos távolságra, fehér-kártya papirozt állítván vetődik erre a lyuk előtt levő tárgyak képe. Colson R. francia műszaki százados közelebről megjelent könyvecskéjében a tárgylencse nélküli sötét kamarába sugárzó kép lefényképezése körül tett kísérleteit adja elő s egy mellékelt fényképben rá mutat, hogy ez úton mennyire lehet haladni. Ő szerinte a lyukas kamara hárcm előnyével áll a tárgylencsés kamara felett: 1. A tárgy, vagyis a felfogó ernyő s a lyuk közötti távolság szerint, bizonyos határig, éles képet ad; 2. Képterületet 90° -nál is nagyobbat ad; 3. Hibátlan s geometriai pontos rajzolatú képet ad. A kép élessége a lyuk mekkoraságától, s ettől a felfogó ernyő távolságától függ lényegesen. Ha a felfogó ernyő a lyuktól 8 cm. távolságban van: a lyuknak $\frac{3}{10}$ millimeter nagyságúnak kell lenni, ha pedig a távolság 30 centimeter: $\frac{5}{10}$ m.-meternek kell lenni. A lyuk legjobb ha kerek és $\frac{2}{10}$ mm. vastagságú réz- vagy zink-lemezből állhat. $\frac{5}{10}$ mm. nagyságú lyuk 100° képterületet, $\frac{3}{10}$ mm. nagyságú pedig 90° képszögöt ad. A megvilágítási idő $\frac{5}{10}$ mm. nagyságú lyukkal, borús időben jodcollodiummal, 25 cm. távolságról 10—15 percig száraz lapokkal homályos időben $\frac{3}{10}$ mm. nagyságú lyukon és $8\frac{1}{2}$ cm. távolságban: 40 másodpercig, napsugáron 10 m. percig tart. E mondottak azonban tájképekre vonatkoznak. Atelier-ben 3 m. távolságról és a felfogó ernyő 30 cm. állásában, a jól megvilágított tárgy levételére, vagyis a lap exponálására 1 percznyi idő kívántatik. A kamara négyszögű faszekrényből van. Matt üveglapot nem szükséges, miután a belé sugárzó kép nagyon sötét. Teljesen éles képek é kamarától még nem várhatók, s ezért egyelőre inkább csak festő művészeknek való, kik előtt nem annyira a kép részletei, mint inkább a körrajz pontossága a leglényegesebb.

Üvegpirozt talált volna föl Sahasbita nevű japáni Wassimában, melyet vízi-növény szövetéből állít elő. E papirozt oly erősnek s átlátszónak mondják, hogy közönséges üveglapok helyett volna lehetséges alkalmazni. Bezzeg e volna ám nagy hasznunkra, ha igaz lenne.

Chevreuról, a híres francia chemikusról — a kinek élete századik évét csak most ünnepelte meg egész Franciaország — a „Philadelphia Photogr.“ azt mondja: hogy csak közelebről fényképezette le magát. Ezt egy évszáz feleig halasztotta, mivel úgy mond, az 1839-ben főtetett képe elegendő való neki ez ideig.

A mennyország fényképe. Az olvasóközönség szerelmes része bizonyosan imádottja arczképére gondol e czím olvasására. Pedig nincs itt szó diszkrét szívbeli titok leleplezéséről, hanem egy egészen más, de nem kevésbé

érdekes vállalkozásról. A párizsi csillagvizsgálóban a Henry testvérek több év óta készítenek nagy sikerrel fényképeket egyes csillagokról. Ezek alapján fogamzott meg a csillagvizsgáló igazgatójában az az óriás eszme, hogy le kell fényképezni az egész égboltot. Miután e terv megnyerte az összes csillagászok tetszését, a párizsi akadémia elhatározta, hogy tavaszra nemzetközi konferenciát fog összehívni, mely elhatározza, hogy a terv mikép valósíttassék meg. A lefényképezés, az eddigi terv szerint, 10—12 csillagvizsgálóból történék. Összesen 6—7000 fényképmintát fognak készíteni és ezekből egy 1600 lapra terjedő album lesz összeállítható. Ez óriás atlasz elkészítésére 20 év szükséges. Az albumban körülbelül 20—30 millió csillag lesz. A nagy fényképezési távcsövek segélyével oly álló csillagokat is lehetséges lesz lefényképezni, melyek a legnagyobb távcsövek segélyével sem láthatók. Az ily atlasz elkészítése rendkívüli fontossággal bír, mert ha a levételek bizonyos időközönként megújítatnak, a csillagászok ez egyes térképek összehasonlításából megtudhatják majd, hogy mely csillagok változtatták meg állásukat, mely csillagok tűntek el, szóval az égbolt legkisebb változásait is figyelemmel kísérhetik. A szerelmesek pedig, ha késő őszi éjszakákon el akarnak ábrándozni a csillagos égbolt nézésén, csak előveszik ezt az atlaszt, azon rajta van az egész csillagos ég s lapozgathatnak benne a kandalló barátságos tüze mellett. Így legalább a szerelmem mellé — nem kap az ember náthát.

Két új hirdetésre figyelmeztetjük t. olvasóinkat: Wrabetz M. Ágostéra és Formstecher Gyulaéra. Az elsőtől kitérő jó és szép kartonokat; a másodiktól hiba nélküli tojásfehéres papirosokat lehet kapni, melyek között az úgy nevezett „Formstecher Aimaile“ feltűnő szép pozitív-képeket ad.

A SZERKESZTŐ IZENETEI.

F—s L. Epj. Czikke mihamarább napvilágot lát, ha némi módosításába beleegyezik. Erről pedig értesítést kérünk.

Gr. F. L. M. Mint mennybeli ígéretet vártam méltóságát: ügyeimet úgy rendeztem vala, hogy öszszel a rendesen kiszabott két heti szabadságomat becses körében tölthessem el, utazgatás közben érdekes tájképeket s várromokat véve le együtt. Nagy akadályai lehettek erre, s igért becses küldeményeire. Üdv!

B. I. T. Kísérleteire kíváncsiak vagyunk. A mint magán levelünkben írtuk, a Just dr. féle papirosokra készült képeknek nehezebben lehet kellemes színt adni, mint a Liesegang-féle p készültéknek; a lehetőség azonban ott sincs kizárva, itt pedig egészen biztos. A színek különbözőzése a papiros megvilágítása idejétől függ: ha a papiros kevés ideig világított meg fékes fekete, ha sok ideig v. bibor piros, ha pedig a m. v. idő kellően eltaláltott: a rendes fényképekhez hasonló színűek lesznek. Eseményi szép színű képeket lehet a túlságos bibor piros színűekből úgy előállítani, ha azokat kellő ideig vízzel nagyon főlhígított egyenlő mennyiségű régi vasoxalat és régi rögzítő natron-elegyítékbe tartjuk. Üdv.

P. A. P. Változott körülménye rosszul hatott ránk, s nem méltán-e, miután magunk s vállalatunk iránt eleitől fogva kiváló jó indulattal vala, s akármily körülmények között ezután is olyanak maradni igéri. Vajha pályatársaink között sok, kegyedhez hasonló volna... Teljesüljen kívánsága! s teljesül is, mert a körülményekhez mért higgadt észszel való számításnak mindig teljesülnie kell... Üdv.

R. M. S. Jó hogy csak sürgős foglalatossága: és nem pedig egészségi állapota hátráltatta ígérete teljesítésében: az utóbbi fájtna nekünk. Levelében bővebben. Üdv.

E. I. D. Az illetőnek előbb el kell a magáét adnia, s csak azután elegyedhetik vásárlásba. Elkedvetlenítő állapotok ezek... Levelünk ment. Üdv.

Többeknek. Egyéb, hozzánk érkezett megkeresésre csak a jövő számban válaszolhatunk.

INGYEN-ROVAT.

Egy kifogástalan maga-viseletű fiatal ember, ki a negatív- és pozitív-retouche-t szabályszerűen érti és levételeket is tud végezni, állandó alkalmazást nyerhet Menzel Lajos fényképésznél Deésen. — **Eladók** lapunknak eddig megjelent évi folyamai. Egy-egy évi folyam (teljes példányok) ára 4 ft. A venni szándékozó forduljon hozzánk. — **A ki t olvasóink közül** készen berendezett fényk. helyiséget vásárolni óhajt: forduljon szerkesztőségünkhöz. Utasítani fogjuk. A hirdetetten kívül, sajnos, van még elég.

HIRDETÉSEK.

Eladás.

Egy minden eszközzel teljesen berendezett fényképészeti üzlethelyiség szabad kézből eladó

Kassán egyik főutczában.

Ertekezhetni Havelka G. fényk. urnál, Bécs, IV. Vic-torgasse 22. II. Stock, Thür 12.

1—1

TÜRKEKEL LIPÓT

fényképészeti czikkek gyári raktáraitban

Bécsben (I. Elisabethstrasse 3.) és Budapesten (Károly-utca, Károly-laktanya 4. sz. bolt).

KAPHATÓ

MINDENNEMÜ FÉNYKÉPÉSZETI ESZKÖZ,

ú. m.: Objectivek, camerák, diszítésre szolgáló tárgyak, hátterek csinosan faragott butorok, emulsiós lemezek eredeti gyári áron, nagyon jó minőségű albumin- és carton-papírok, diszesen kiállított cartonok és hevithető simító gépek.

Tiszta és biztos hatású vegyszerek.

Bécsi passepartouk

saját budapesti gyárában minden nagyságban 24 óra alatt elkészítetnek.

12—12

EISENSCHIML & WACHTL

a fényképészethez tartozó mindenféle czikkeket készítő gyárat és raktárát

ajánlja

Bécsben (I. Himmelpfortgasse 24.)

Egyedüli elárusító

a jóságában felülmúlhatatlan „Herzog-féle emulsiós száraz lapoknak” és a „Drei Kronen“-féle kitűnő minőségű fehérvyás papirosoknak, melyeknek különböző új színárnyalatnak van: új rózsaszínnel, új lilás és zöld színnel. Ugy szintén Párisból a Lecoqu E.- és Ravasse Succé E.-féle legszeleesebb simító (satinir) gépeknek.

Ajánlja fényképészeti kellékekhez gazdagon berendezett saját könyomdáját, valamint arany metszet- és passpartu-gyárat.

Továbbá oly hevitő-simító gépeket (emaillozókat), melyek legújabb rendszerűek lévén, egész nagy képeket lehet velők fényesíteni.

Végül megjegyezzük azt, hogy akárminemű díszesen litografizott cartonok árait tetemesen leszállítottuk.

12—*

H A A C K C.

Bécsben (III. Hauptstrasse 95).

Ajánlja kitűnő **bromezüst-gelatine-emulsiós száraz lapjait**, melyek a legújabban javított eljárás szerint készülnek és a következő áron kaphatók:

10 drb. lap ára solinüveggel:

9 × 12 cm.	1 frt.	20 kr.	—	16 × 21 cm.	3 frt.	60 kr.
12 × 16	1	80	—	18 × 24	4	80
13 × 18	2	40	—	21 × 26	6	—

E lapok készen lévén, bár mily nagy mennyiségben kaphatók. Ezekon kívül tetszés szerinti nagyságok rendelhetők. Valamint hozzá küldött üveglapok behuzására is vállalkozik, melyeket a fönnebbi olcsó árakhoz arányosítva, legutánnyosabban eszközöl.

Továbbá ajánlja — a jóságáról általán ismert — **„Orthochromatikus lap”** jait, melyek a sárga szín iránt nagyon érzékenyek. Végül ajánlja **sárga lakját**, üvegenként 40 krajczárjával, melylyel a szükséges sárga üveglapokat lehet készíteni: a fehér üveglapokat huzván be vele.

10—12

*Fényképezte Forgách I. gróf
N.-Szaláncon.*

*Fénynyomatla készítette idősebb Divald K.
Eperjesen.*

Az erdő széle.